

עין משפט ו **גור מנחה**

ז א מיי פֿד מַהֲלוֹת מעילה הִלכה ט:

ח ב מיי שם הלכה י ופ"ה מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רעו סעף ח :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נטלה וכו' שהחזיק בה קנאה ואח"כ הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה ואם אכלה מעל וכו' ע"מ להורשה לבניו לא מעל אלא לפי כ"ל והד"ח: (ג) ד"ה אלא לא קביעיה ליה וכו' מו אמרין כו' קאמר ליה ולאפוקי כ"ל והד"א:

תוספות

היתה לפניו כבר של הקדש וכו', תימה אי אמרינן כהנהגה מאי שיהא לא מלמא דרבה גבי ממני' דמיידי בקנומת ונראה דרבה מיידי בקנומת והקדש דנקט לאו דוקא אלא כהקדש קאמר וז"ל ר"ל דבהקדש לא אמרינן מעל לפי טובת הנאה שבה אם אין בו שום פירוט דאין מועיל בהקדש כפחות משה פירוט אבל בקנומת ככל דכו אר"כ איסור הנאה: ואמר רבא דהקדש: בלשון זו אמר א"ע"פ שלא אמר לכשאוכל בה אפי"ה כי וכה נהי כהו' הקדש והואיל ודעתו לזכות בה וא"ח הוא אין דמי מקדש דשנ"ל ולא דמי לאומר הרי פסק קדושה לאחר שלמים דהיא קדושה האם צדו להקדיש מיד אבל הלא כל צדו להקדיש מיד ל"ני שנטלה וכה בה' ולא"ח הקדישה ובה אלא אחר ונטלה ולאכלה או הוא עצמו מתחילתו שזכה בה נטלה ולאכלה וזה כולה והלכך הקדש מני חל על כולה ולכן מעל לפי כולה ואם מתחלה נטילתה לזכות

אמר רבא היסא לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה.
האי דנקיט לה ככר של הפקר ולא נקט לה ככר שלו שהיתה עומדת בחזרו והקדישה משום דככי האי גוונא נטלה לאכלה לא מעל דכיון דמקמי הקדש שלו היסא ולאחר הקדש ג"כ ברשותו

עומדת ה"ל כגוצר של הקדש דאמרי' בסוף פ"ק דחגיגה (דף י"א.) שאם נטל דבר של הקדש לזכות בו לא מעל משום דמיעקרל נמי ברשותיה קאי והשתא נמי ברשותיה ואין מעילה בהקדש אלא בזמניה מרשות הקדש לרשות אחר ומה לי בחזרו מה לי צדו הכא והכא לא נפיק מרשותיה להכי נקיט לה ככר של הפקר שהיתה עומדת מוך ד' אמותיו שקוגות לו בכל מקום ומש"ה כי אמר ככר זו הקדש חייל ומקדיש זה לא וכה זו מעולם דאע"ג דאמר בפ"ק דצ"מ (דף י.) דד' אמות של אדם קוגות לו אפי"ו לא אמר אקנה הכא שאני

משום דכיון דאמר ככר זו הקדש גלי אדעתיה ללהקדש ניחא ליה ליקני לדידיה לא ניחא וגילויי דעתא כי האי מהני כדמוכח סוגי"א דהתם ומני' למעבד הכי דה"ל כנגזייה מניאיה לחזירו דקנה חזירו ולא הוא הכא נמי הקדש קני ואיזה מעולם לא קנה זה ג"ל. ומש"ה נטלה לאכלה מעל לפי כולה שכיון שלא וזה בו מעולם אינו כגוצר עליה ולפיכך כשנטלה הוציאה מרשות הקדש ומשום הכי מעל:
להורשה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה.
דכיון דלא הגביהה

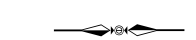
אלא להורשה לבניו ולא שיקנו אותה עכשיו לא נפקא לחולין אבל מ"מ מעל לפי טובת הנאה לפי שמעכשיו יחזיקו לו בניו טובה כיון שהוא מחזר להורישם ובניו מועלין לכשיוציאו. והא דאיימי הכא הך מימריה דרבה משום דממיא ליה להך בעיא דבעא מיניה רב חייא בר אבין דכי היכי דהכא הקדיש הככר ואח"כ נטלה לאכלה דרבר חייא בר אבין נמי אסר הככר ואח"כ נתנה לו: **צעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו**
אמר רבא ככרי אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עילוייה שויתיה הקדש א"ל בפשיטא דאע"ג דיהבה ליה במתנה אסור אלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גבה מיניה מייגב א"ל לא לאפוקי דאי אומניה עלה איתיביה

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

רש"י

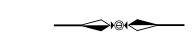
מסורת הש"ס

(א) ז"ל דיהביה, (ג) ז"ל הפקר.

מוסף רש"י

אלא ככרי עליך לאפוקי מאי. ה"ג אלא ככרי לאפוקי מאי לאפוקי מנגב, כלומר רב חייא חקשי זה לרבה דאמר דככרי עליך אסורה אפילו נתנו לה במתנה, ככרי דמשמע מיעוט צאיסור מאי אמת לאפוקי, לאפוקי שאם נגזבה והגיע אחר כך לנאכר שמתו בה, שלא אסרה לו אלא כל זמן שהיא צדימו וברשותו ז"ל שמינה לו יהא אסור בה, אלא אם יאלה מצומו ומרשותו יא' מותר בה אם יגיע הככר לידו, ושי רבא דלפילי נגזבה אסור בה, דככרו היא כל זמן שלא נתייאש, אלא ככרי אמת לאפוקי שאם חזומי מלתא לאכול עמו מהכבר ואחר כך אסר ככרי עליך, אינו נאכר ככר, דככרי שלי משמע, וכיון שהחזומי קנה חלקו ככר, וכו לא מני למסריה עליה הואו ככר בלשון ככרי, שאינו אסור כזה השלשן חלקו של מוממן, אבל אי אמר ככר זה, חזר מתמתנו ויכול לאכור, שהרי לא וזה במתנה עדיין (ראמ"ה בשו"מ).

פירוש הרא"ש

היתה לפניו כבר של הפקר. בתוך ד' אמותיו ואמר ככר זו הקדש וכיון שהוא בתוך ארבע אמותיו חל עליו הקדש דמאיניקן בתוך ד'מ' (דף י.) דארבע אמות של אדם קוגות לו בכל מקום: נבילה לאכלה מעל לפי בילה. דכיון שטוין לזכות בה הוציאה לחולין ומעל דמעילה היינו שיינו רשות שמתכין לשותה מרשות גבוה לרשות הדיוט ובלד שיהא שגוג ומשלים אותה ואלת חומשה: להורישת לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה. אבל לפי כולה

לא מעל לפי שזה אלא מה שיהא ולא יתנה הקדש דהא לא נתכיון לזכות בה אלא לזרך בניו נטלה ובניו נמי לא וכו בה למ"ד המגביה מציאה לחזירו לא קנה חזירו ולמ"ד נמי קנה הכא לא קנה משום דאיסורא לא ניחא להו דליקני ויה"ה נמי אם נטלה לזכות בה לאחר או לזכות בה מיד לבניו אלא אורחא דמילתא נקט דכל עמל האדם לבניו והקשה ה"ר אליעזר ממז"ל אמאי נקט ככר של הפקר ינמא היסא לפניו ככר של הקדש ופי' בשם ה"ר יתחק שהככר של ה' הקדש היסא רחוקה ממנו הרבה ואין אדם סמוך לה שיכול לזכות אלא הוא ואמר לכשאוכל ככר זה מהיה הקדש וקמ"ל דהל עליה הקדש דכיון דבדדו לזכות בו דלאמר כפרק א"ע"פ שיה' זו משכנתא כך לכשאפנה תקדוש דקדישה הואיל וצדו לפדות: נבילה לאכלה. ובעי למהדרי ציה מעל דלמיריתו לצבוח כמסיריתו להדיוט: מעל לפי טובת הנאה שבה. אם יש זה שום פירוטה כמה שנינו מחזיקין לו טובה שרלה לזכות בה לנרסם משלם פירוטה וחומשה להקדש: ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו. אי אמר ככר זה אפילו אי יהבה לאחר אסורה לו דמתנן לקמן כפרק השומפין (דף מו.) לביט זה שאני נכנס מת או שמכרו לאחר אסור וכיון דלא אמר זה אם נתנו לאחר פשיטא שמתר דמתנן לקמן לביטן שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר ומיעיאל ליה אם נתנן למודר עצמו אי הוי כאחר דכיון דאמר ככרי ולא אמר זה דוקא כי איתיה ברשותיה אסור: או עליך א"ל ושויהי עליה בהקדש. לעולם אפילו לאחר שנתנה לו: א"ל פשיטא אע"ג דיהביה ליה במתנה אסור דעליך לעולם משמע: אלא ככרי לאפוקי מאי. כיון דלפילו נתנה במתנה אסור. לשון ככרי דמשמע כל זמן שהוא שלי דוקא: לאפוקי דאי נגזבה מנגב. בתמיה שאם גזבה ממנו שמתרת לו לפי שיתנה מרשותו ולא נתנה לו במתנה ומ"ש מההוא טעמא דשרית נגזבה א"ת כך למשרי נמי נתנה לו במתנה כך פירש ה"ר אליעזר ממז"ל ואלו נראה דלא דאי נתייאש ממנו אכתי לא נפיק מרשותיה ואסוריה לו ואי נתייאש ממנו הוי כגו נתנה לאחר אלא הכי קאמר ע"כ לאפוקי דלאנגבה מנגב שיהיה מותר בתמיה הא לא נפק מרשותיה כל זמן שלא נתייאש ממנה אלא ע"כ למעשתי נתנה לו במתנה והוה מני' לשטוי למעשתי אם נתנה לאחר: אמר ליה לאפוקי דאומניה עילוייה. שאם החזומי לאכול עמו והוה ככר מונח לפניסה על השלשן ואמר ככרי עליך ואם אמר ככר הוה משמע כל הככרות שצבית אחי הא דאמר ככרי דדוקא ככר שלפניהם אסר עליו ויש פסירס גורכס' או נמי דלזמניה עילוייה ולאפוקי דלאנגבה

לפניהם ויאמר ככרי לאפוקי שאר ככרות ויעוד מה שהשיב לו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור היינו דוקא כשהככר מונח אפ"ה איתיה למודר ככרי אחי לאפוקי שאר ככרות ונראה כפירוש הרב רבי יונה ז"ל ובגירסתו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור דאי יונה ז"ל ובגירסתו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור דאי יונה ז"ל ובגירסתו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור היינו דוקא כשהככר מונח אפ"ו כי אם הגאח אכילה ומקמתא המודר לא יאכלנה אלא כן יתננה לו המדיר ומשיב דאי נגזבה מנגב שאם גזב לו הככר אסור המודר להטות ממנו אי נמי דלזמניה עילוייה לענין או חל עליו האיסור שאסור להחזימו עליו שמד כשהחזימו עליו הוא נהנה כמה שהוא מנכדו ויזיל להאמילו אף על פי שעדיין לא אכיל:

ככר של הפקר.
וכ"ש אי דנפשיה אלא רבותא קמ"ל דמצי זכי בהפקר לחליה קדושה עילוייה:
נטלה על מנת לאכולה.
דכיון שהחזיק (א) בו קנאה ואם אכלה מעל לפי כולה ומשלים להקדש לפי כולה וחומש שהרי הוציאה לחולין:
אכל נטלה על מנת להורשה לבניו.
ואחר כך

הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה:
לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה.
שאינו משלם להקדש אלא כפי חזקת טובה שנתן לאביו אחד מן הבנים בשציל שמורשה לו והיינו טובת הנאה:
ככרי יהא אסור עליך וחזר ונתנו למודר במתנה מהו: כי איתיה ברשותיה.
כלומר כל זמן שהוא של מדיר הוא דאסור דהכי משמע ככרי כל זמן שהוא שלי:
או דלמא עליך א"ל.
ועלוייה שותיה לאותו ככר הקדש הא קמבעיא (ג) ליה האי דלמנר ככרי עליך אי אמרי' דכל זמן שהוא ברשותיה

דאי אחי לדידיה מיניה דלייה קאמר ליה:
ולאפוקי דאי נגזבה מיגבב.
לאותו ככר ונתנה לו הגבגז במתנה שאינו אסור בה הואיל והוא עצמו לא נתנה לו או דלמא אע"ג דאי נגזבה ליה מייגבב אסירה ליה:
לא לאפוקי דאי אומניה עליה.
למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר א"ל ככרי עליך דהתם כיון דלזמניה עליה קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה ואינו יכול לאסורה עליו דלאו כוליה דנותן הוא אלא גם דמוזמן:
ה"ג

מעל לפי טובת הנאה לפי שמעכשיו יחזיקו לו בניו טובה כיון שהוא מחזר להורישם ובניו מועלין לכשיוציאו. והא דאיימי הכא הך מימריה דרבה משום דממיא ליה להך בעיא דבעא מיניה רב חייא בר אבין דכי היכי דהכא הקדיש הככר ואח"כ נטלה לאכלה דרבר חייא בר אבין נמי אסר הככר ואח"כ נתנה לו: **צעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו**
אמר רבא ככרי אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עילוייה שויה הקדש דה"ק ליה זו שהיא עכשיו ככרי אסורה עליך לעולם. וצודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתנן מדיר ככר זה לאדם אחר מותר המודר בו וכדתנן לקמן כפרק השותפין (דף מו.) ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר אלמא כל היכא דאפסקיה אחר שרי אלא היינו טעמא דמבעיא הכא משום דלא אפסקיה אחר דממדיר למודר קאתי. וכ"ת תפשוט מההיא דפ' השותפין לאיסורא מדקמני מוכרן לאחר מותר משמע הוא מוכרן למודר אסור ליתא דאיכא למימר דמשום דבעי למתנא סיפא ביתך זה שאני נכנס שדך זה שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור דהתם נקט אחר לרבותא שבה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר ולאו דוקא דה"ה לו. והקשה רשב"ם ז"ל מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין ממני' היא דתנן כפירקין (לקמן דף מג.) המודר הנאה מחזירו ואין לו מה יאכל הולך אלא חנווני הרגיל אכלו ואומר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הרי זה נתון לו וצא ונטול מזה היה מהלך במדבר נתן לאחר וכו' אם אין עממה אחר מניח על הסלע וכו' והתם ודאי לא בצאומר נכסים אלו עליך דכבה"ג אפילו אפסקיה אחר נמי אסור אלא ודאי בצאומר נכסי עליך ואפ"ה טעמא דאיכא אחר הא מידו של מדיר למודר אסור וי"ל דהתם במדירו מהנחתו וכיון שכן אם נותן מתנה בשעת מתנה היה הוא נהנה ממנו אבל הכא דאמר ככרי איכא למימר דשרי משום דבשעה שנתנה מן הככר אינו על מדיר:
**אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהבה נהייה במתנה אסור עליו ככרו דאי לא לאייה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מן איסורו וכי צבוד שהככר שלו וברשותו אין לךין לאסרו עליו שהרי אסור הוא לו וליכא למימר דמש"ה אסרו עליו משום דאי מנגזבה מיניה מתכר עליה דליכא דמסיק אדעתיה הכי אלא ודאי להכי אסרה כתי שלא יפציר בו שיתנה לו וכיון שכן על כרחיך אפילו לאחר מתנה אסרה עליה:
אמר ליה לאפוקי דאי אומניה עלה.
כלומר לעולם אימא לך דאי יהיב ליה במתנה שריא ליה וכו' קאמר ליה עליך לאפוקי דאי אומניה עלה תתכר ליה דהיאח שעתא נמי ככרו היא:
איתיביה**

לא מעל לפי שזה אלא מה שיהא ולא יתנה הקדש דהא לא נתכיון לזכות בה אלא לזרך בניו נטלה ובניו נמי לא וכו בה למ"ד המגביה מציאה לחזירו לא קנה חזירו ולמ"ד נמי קנה הכא לא קנה משום דאיסורא לא ניחא להו דליקני ויה"ה נמי אם נטלה לזכות בה לאחר או לזכות בה מיד לבניו אלא אורחא דמילתא נקט דכל עמל האדם לבניו והקשה ה"ר אליעזר ממז"ל אמאי נקט ככר של הפקר ינמא היסא לפניו ככר של הקדש ופי' בשם ה"ר יתחק שהככר של ה' הקדש היסא רחוקה ממנו הרבה ואין אדם סמוך לה שיכול לזכות אלא הוא ואמר לכשאוכל ככר זה מהיה הקדש וקמ"ל דהל עליה הקדש דכיון דבדדו לזכות בו דלאמר כפרק א"ע"פ שיה' זו משכנתא כך לכשאפנה תקדוש דקדישה הואיל וצדו לפדות: נבילה לאכלה. ובעי למהדרי ציה מעל דלמיריתו לצבוח כמסיריתו להדיוט: מעל לפי טובת הנאה שבה. אם יש זה שום פירוטה כמה שנינו מחזיקין לו טובה שרלה לזכות בה לנרסם משלם פירוטה וחומשה להקדש: ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו. אי אמר ככר זה אפילו אי יהבה לאחר אסורה לו דמתנן לקמן כפרק השומפין (דף מו.) לביט זה שאני נכנס מת או שמכרו לאחר אסור וכיון דלא אמר זה אם נתנו לאחר פשיטא שמתר דמתנן לקמן לביטן שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר ומיעיאל ליה אם נתנן למודר עצמו אי הוי כאחר דכיון דאמר ככרי ולא אמר זה דוקא כי איתיה ברשותיה אסור: או עליך א"ל ושויהי עליה בהקדש. לעולם אפילו לאחר שנתנה לו: א"ל פשיטא אע"ג דיהביה ליה במתנה אסור דעליך לעולם משמע: אלא ככרי לאפוקי מאי. כיון דלפילו נתנה במתנה אסור. לשון ככרי דמשמע כל זמן שהוא שלי דוקא: לאפוקי דאי נגזבה מנגב. בתמיה שאם גזבה ממנו שמתרת לו לפי שיתנה מרשותו ולא נתנה לו במתנה ומ"ש מההוא טעמא דשרית נגזבה א"ת כך למשרי נמי נתנה לו במתנה כך פירש ה"ר אליעזר ממז"ל ואלו נראה דלא דאי נתייאש ממנו אכתי לא נפיק מרשותיה ואסוריה לו ואי נתייאש ממנו הוי כגו נתנה לאחר אלא הכי קאמר ע"כ לאפוקי דלאנגבה מנגב שיהיה מותר בתמיה הא לא נפק מרשותיה כל זמן שלא נתייאש ממנה אלא ע"כ למעשתי נתנה לו במתנה והוה מני' לשטוי למעשתי אם נתנה לאחר: אמר ליה לאפוקי דאומניה עילוייה. שאם החזומי לאכול עמו והוה ככר מונח לפניסה על השלשן ואמר ככרי עליך ואם אמר ככר הוה משמע כל הככרות שצבית אחי הא דאמר ככרי דדוקא ככר שלפניהם אסר עליו ויש פסירס גורכס' או נמי דלזמניה עילוייה ולאפוקי דלאנגבה